

ת צ א

א. אויף די ווערטער „למען ייטב לך וגו'“ — דער סיום פון פסוק „שלח תשלח את האם וגו'“ : — איז רש"י מפרש: „אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים“, ק"ו למתן שכרן של מצות חמורות“.

זאגן מפרשים¹, אז ביי רש"י איז דא קשה: ווי קומט עס אז דווקא ביי שילוח הקן, וואס דאס איז דאך א מצוה קלה וכו', ווערט צוגעזאגט אין דער תורה דער שכר פון „למען ייטב לך וגו'“? דעריבער באַוואַרנט רש"י, אז אדרבה היא הנותנת: דער פאַר האָט די תורה אויסגעקליבן צו שרייבן דעם שכר דווקא ביי א מצוה קלה, בכדי מען זאל פון איר אַרויס- לערנען מיט א ק"ו אויף אַלע אַנ- דערע מצות וואָס לגבי איר זיינען זיי „חמורות“ — זייער קיום איז פאַרבונדן מיט מער שוועריקייטן, ווי דער קיום פון מצות שילוח הקן.

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: דעם פירוש „אם מצוה קלה כו'“ האָט רש"י גענומען (לכאורה) פון ספרי און משנה², און דאַרט ווערט געזאָגט: „מצוה קלה שְׁהִיא כְּאִסֵּר כו'“ —

ייטב לך“ „אמרה תורה“, היינו יודעים לכאורה שמפרש דלא כבגמרא — אבל זוהי הוכחה רק בנוגע לפי „ייטב לך“ משא"כ „הארכת ימים“, והחילוק (ע"ד הפשט) פשוט מראית הש"ס גופא מהחזיר משילוח הקן ונפל ומת (היפך אריכות ימים) — משא"כ בנוגע „ייטב לך“ יש לומר (ע"ד הפשט) שמיד לאחר קיום המצוה, ה' לו תענוג גדול (שאפשרי גם ברגע אחד ובלבד — שאינו נראה לעין רואה) וע"ד ויפג לבו ב'ו ותחי רוח (ויגש מה, כ"כז) וכיו"ב, ולהעיר גם מפרש"י ח"ש (כג, ב בסופו), ונתקיים בו „ייטב לך“.

(3) רא"ם כאן. וראה גם גו"א וש"ח כאן.

(4) מצד הטרחא שבהם, או לפי שיש בהם חסרון כיס, וראה לקמן בשה"ג להערה 21.

(5) חולין שם.

(1) פרשתנו כב, ז.
(2) הטעם מה שרש"י בפירושו כאן כותב גם התיבות והארכת ימים (והרי מספיק — כמו בהעתקתו התיבות שבכתוב, שירמזם ב„וגו'“), יש לומר: מקור הפירוש „אם מצוה קלה כו'“ הוא (בספרי כאן) בחולין קמב, א, ובהיות שבחולין שם, ש„והארכת ימים“ הוא „לעז לם שכולו ארוך“, לכן מפרט רש"י „אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים“ ותו לא (היינו ש„והארכת ימים“ הוא כמש" מעו³); „והארכת ימים“ הוא מאותו „הסוג“ ד„ייטב לך“ היינו בעולם הזה⁴, שהרי שני אלה אמרה תורה, ככל יודי התורה (וכהעידים שבק"ש וה' אם שמוע גו', ועוד) וכהמשך בפרש"י הסמוך סוף לבנות בית חדש כו'.

ואף שבגמרא שם, שגם „למען ייטב לך“ הוא „לעולם שכולו טוב“, וא"כ, הרי גם באם הי' רש"י כותב רק בנוגע „למען

(*) ראה רש"י יתרו כ, יב.

(**) „וגו'“ חלק מהענין והפירוש „אם מצוה קלה כו'“ — גודל השכר דמצוה קלה אפילו בעוה"ז (שלכן אינו צריך להד' גיש זאת גם גבי מצות כיבוד או"א שלפנ"ז — שהרי היא אינה מצוה קלה), אלא שמי"מ, גם לפני פירושו מרמז התיבות „והארכת ימים“ ב„וגו'“ — כי הקושיא שבכתוב למה נאמר שכר זה במצות שילוח הקן דוקא (ראה לקמן בפנים) הוא גם בהשכר „והארכת ימים“ (אבל מכיון שבהקושיא אינו נוגע איהו שכר (שהרי גם באם הי' נאמר שכר אחר, היתה אותה הקושיא: למה נאמר השכר במצוה זו דוקא), כותב רש"י רק „וגו'“).

א מציאות (צי ביי שילוח הקן איז דא א חסרון כים אדער ניט), זאל רש"י אָננעמען אַנדערש ווי דער ספרי און די משנה?

אין אמת'ן איז די קשיא ניט בלויז מצד הספרי והמשנה, נאר דא אופן ארט גופא איז שווער: ס'איז דאך א דבר הפשוט אן אויך די "אם" האט א געוויסע געלט-ווערט, ובמילא איז דאך לא ימלט אן דורך אַוועקשיקן די "אם" זאל מען ניט אָנווערן א "דבר מועט" עכ"פּ — און ווי זאגט רש"י אַז שילוח הקן איז א מצוה שאין בה חסרון כים?

ג. ס'איז דא א שאלה אין הלכה: צי "מניעת הריח" ווערט פאַררעכנט ווי "הפסד" אדער ניט. ולכאורה, לויט דער דיעה (ע"פ הלכה) אַז מניעת הריח ווערט אָנגענומען אַזוי ווי הפסד, איז דא א סברא צו פאַר-ענטפערן דעם שינוי צווישן רש"י און משנה וספרי:

בשעת א מענטש געפינט א "קן צפור" און שיקט אַוועק די אם, פאַר-שאפט ער זיך ניט קיין הפסד דער-מיט, וויבאלד די אם האט צו אים קיינמאל ניט געהערט; עס איז ניט מער ווי מניעת הריח: ווען ניט דער ציווי "שלח תשלח את האם" וואלט ער זי געקענט צונעמען פאַר זיך.

און דעריבער שטייט אין ספרי ומשנה "שהיא כאיסר", ווייל לויטן דרך ההלכה ווערט אויך מניעת הריח אָנגענומען ווי חסרון כים (לויט איין

היינט ווי אַזוי זאגט דא רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כים", אַז אין איר איז אינגאנצן ניטא קיין חסרון כים?

ס'איז שווער צו פאַרענטפערן און מחלק זיין, אַז דער ספרי און די משנה זיינען מיוסד לויטן דרך פון הלכה אָבער פּרש"י עה"ת איז לויטן דרך הפשט, און דערמיט וועט זיין רעכט דער שינוי צווישן זיי — ווארום דא רעדט זיך דאך וועגן א בא-שטימטע מציאות, דאס געלט-ווערט פון דער אם, וואו עס האט לכאורה קיין ארט ניט צו זאגן אַז לויטן דרך ההלכה איז עס אַנדערש ווי לויטן דרך הפשט. איז בכן ניט מובן: ווי אַזוי לערנט רש"י בפירושו, אַז ביי שילוח הקן איז לגמרי ניטא קיין חסרון כים אין דער צייט ווען אין ספרי און אין משנה (בפרט אויב זיי זיינען דער מקור לפירושו) ווערט געזאגט אַז ס'איז דערביי יע פאַראן חסרון כים, מער ניט וואס דאס באטרעפט בלויז "כאיסר"?

ב. דער טעם פאַרוואס רש"י מוז משנה זיין פון ספרי און משנה און קען ניט שרייבן "שהיא כאיסר", איז פאַרשטאַנדיק: אויב מען וועט זאגן אַז שילוח הקן איז יע פאַרבונדן מיט א וועלכן-עס איז חסרון כים, שטעלט זיך דאן די קשיא: פאַרוואס זאגט ניט די תורה "למען ייטב לך וגו'" ביי אַזאַ מצוה וועלכע האט אינגאנצן ניט קיין חסרון כים? און דאס גופא איז מכריח צו זאגן (ע"פ דרך הפשט), אַז שילוח הקן איז טאקע אַזאַ מצוה וואס אין איר איז אינגאנצן ניטא קיין חסרון כים.

די קשיא אָבער איז, כנ"ל: ווי קען עס רש"י אַזוי זאגן — ווי איז שייך אַז אין אַן ענין וואס האט צו טאן מיט

(6) לשון רש"י בחולין שם.

(7) ראה במקומות המסומנים בשד"ח כללים מצי' ה' אות סט (כרך א' קיא, סע"ב ואילך — הוצאת קה"ת). פאה השוה לכללים שם אות ב' (כרך ח' איתרסא, א ואילך).

ה. אויסער דער קשיא הנ"ל ווי איז שייך זאגן און ביי שילוח הקן איז קיין חסרון כ"ס נישטא — אפילו נישט מניעת הריח, איז נאך א זאך נישט מובן:

ביי מצות שילוח הקן פאדערט זיך א געוויסע פעולה — נעמען און אוועקשיקן די "אם"; ובפרט נאך, און מצד הטבע וויל דאך די מוטער נישט פארלאזן אירע קינדער, און דערפאר איז דא מערסטנס נויטיק אפילו א געוויסע באמאונג אין דער פעולה.

איז דאך שווער (ע"ד קושיא הנ"ל): פארוואס האט די תורה נישט אויסגעקליבן בעסער אנצוזאגן דעם שכל "למען ייטב לך וגו'" ביי אזוינע מצות וואס זיי איז גאר גרינג צו מקיים זיין; און נישט בלויז איז ביי זיי נישטא קיין חסרון כ"ס, נאר אויך קיין פעולה (ווי ביי שילוח הקן) איז ביי זיי נישטא נויטיק — אזוי ווי מצות ק"ש למשל, וואס זי איז נאך בדיבור?

ו. נאך דעם שכל פון "למען ייטב לך והארכת ימים", איז תורה מוסיף נאך א שכל: כי תבנה בית חדש וגו'. ווי רש"י טייטשט עס אויס: "אם קיימת מצות שילוח הקן, סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה" — ש' מצוה גוררת מצוה ותגיע לכרם ו'.

ר"פ צו (דנאמר דוקא בעולה — דאין לכהנים חלק בבשרה).

(10) דדוקא גדול ביותר לומר דאין הכי נמי שיש מצות כאלו (שהן קלות יותר משילוח הקן) ושכרן פחות מ"ייטב לך וגו'". ועוד דא"כ — הו"ל לרש"י לומר "מצוה קלה כשילוח הקן" ולא "קלה" סתם. (11) כב, ת. והוא בתנחומא כאן.

(12) לכאורה גם בנוגע לסופך לבנות כו' ישנו הקו"א "אם מצוה קלה כו'" — וא"כ מצות מעקה מצד עצמה שכרה שיגיע לעבוד בית) כרם ושדה ולבגדים נאים. וצ"ע.

דיעה). אבער אין פרש"י (דרך הפשט) ווערט געזאגט "שאין בה חסרון כ"ס", עס וועט נישט געמינערט ווערן פון דעם וואס עס געפינט זיך בא עס אין בייטל. ווארום אינעם שכל פון א "בן חמש (למקרא)" איז אפגעלייגט און מניעת הריח איז נישט גלייך צו הפסד.

ד. אבער עס איז שווער אזוי פארענטפערן, ווארום סוף-סוף איז עס דאך א קלארע זאך און אויך א קינד פילט עס בא זיך און אויך מניעת הריח פארנעמט אן ארט ביים מענטשן. און וויבאלד אזוי, איז הדרא קושיא לדוכתא: פארוואס קלייבט אויס די תורה אנצוזאגן דעם שכל "למען ייטב לך וגו'" ביי מצות שילוח הקן וואו ס'איז דא עכ"פ מניעת הריח (כאסר), בעת דאס וואלט געווען לכאורה מער מתאים צו געזאגט ווערן ביי אזא מצוה וואו ס'איז אפילו קיין מניעת הריח נישט פאראן?

אבער די תורה זאגט דאך און דעם שכל "למען ייטב לך וגו'" ביי מצות שילוח הקן — איז דאס גופא א הוכחה און מיט "שאין בה חסרון כ"ס" אין פרש"י, ווערט גע' מיינט אזא אופן וואס דער מענטש ליידט דא נישט קיין שום שאדן, אפילו נישט קיין מניעת הריח.

(8) אבות פ"ה מכ"ב. וראה רשימת אאמור"ר (בספר "לקומי לוי יצחק — הערות לספר התניא" ע' IV) בענין בן ה' למקרא. וע"פ המבואר שם יתוסף ביאור ב' אדה"ו (הל' ת"ת בתחלות) "שאז מלמדו לקרות תושב"כ חעט מעט" — משמע ש"ע: א) קריאה לא ידע כלל. (ב) יודע כל המוכרח לדעת לפנ"ו, ביאור המשנה ע"ד הקבלה — ראה שער מרז"ל (להאריז"ל) לאבות שם.

(9) וע"ד "חסרון כ"ס" — שבפרש"י

אויך דארף מען פארשטיין: אין מדרש תנחומא דא (מקור פרש"י זה) איז ער מוסיף — פאר "לכך נסמכו כו" — "תזכה למצות ויצית כו" לאשה ולבנים". פארוואס איז דאס רש"י משמית?

ז. דער ביאור בכל הנ"ל:

עס ליגט אין טבע האם, אז אויך נאכדעם ווי מ'שיקט זי אוועק פון די "בנים", זאל זי זיך אומקערן צום קן נאכאמאל און ווידערצאמאל. ובמילא קומט אויס, אז ביי מצות שילוח הקן איז אפילו קיין מניעת הריחו ניטא — היות אז עס ליגט בטבע האם אז זי זאל צוריקקומען.

ע"פ דרך ההלכה לערנט מען אפ פון לשון "שלח תשלח את האם", אז נאך איר אומקערן זיך דארף מען איר ווידער אוועקשיקן און אזוי ביז אפילו מאה פעמים¹⁸. משא"כ ע"ד הפשט, איז אדרבה — אז ער האט איר (אינאמאל) אוועקגעשיקט — איז נאך וזהבא איז זי שוין: (א) ניט "בעודה על בני", (ב) "מזומן" — וואס רש"י האט ערשט מפרש געווען אז דאמאלס איז ניטא די מצוה שלח¹⁹.

און דעריבער זאגט די משנה און ספרי "שהיא כאיסר", ווייל ער טאר זי ניט צונעמען אויך נאכן שפעטער-דיקן צוריקקומען (איידער "נטל את הבנים כו") — האט ער ניט דעם "כאיסר"²⁰. משא"כ אין דרך הפשט

שדה²¹ ולבגדים נאים²². לכך נסמכו הפרשיות הללו.

אויך דער פירוש רש"י פאדערט הסבר: דאס וואס רש"י זאגט "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים", לערנט ער אפ פון פסוק אין צוואמענהאנג מיט זייערע מצות — "לא תזרע כרמך כלאים גו"²³; "לא תחרוש בשור ובחמור גו"²⁴; "לא תלבש שעטני גו"²⁵ — וועלכע שטייען דא אין דער פרשה (גלייך נאך "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך"), בסמיכות צו מצות שילוח הקן.

איז ניט פארשטאנדיק: פארוואס זאגט רש"י בלויז "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" און איז דערביי ניט מסיים "ותקיים מצות" לא תזרע כרם — מך כלאים, לא תחרוש גו' לא תלבש שעטני גו' — אנדערש ווי ביי בית, וואו נאכדעם ווי ער זאגט "סופך לבנות בית חדש" פירט ער אויס "ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה"²⁶?

(13) "ושדה" ולא "ולשדה" בתוס' ל' — כי "כלאים" ה"ז (כפרש"י) "חטה ושעורה" — שדה — "ותרצן" כרם — ועפ"ז "לא תחרוש" קאי אכרם ושדה.

(14) ומה שרש"י חשמיט הכתוב בתנ"חומא שיגיע לשור וחמור — י"ל ששפל הוא ונכלל בכרם ושדה, שהרי ענינם הוא רק כשחרוש אותם בשור כו', וראה שבת (ק"ה, ב) מימי לא קראתי כו' אלא כו' לשורי שרי.

(15) שם, ט"א.

(16) בדוחק גדול י"ל — דמצוה גוררת מצוה זהו ענין טבעי (ע"ד הרגל נעשה טבע) ואין צורך לכפול שהמצוה השני תגרור שלישית וכו' — משא"כ "ותגיע לכרם כו".

(17) ודוחק לומר דרש"י פי' זה בנוגע לענין הראשון (בית) ובמילא מוכן בכל שלאחריו — דהטעם (שמצוה גוררת מצוה) מתאים יותר לומר או בתחלה (קודם תיבת "ותקיים"), או בסוף.

(18) חולין קמא, א.

(19) גם את"ל שצ"ד הפשט טעם המצוה לשלול אכזריות — הרי (עיקר) האכזריות "בעודה על בני" כמובן, (ולעזרי ממו"ג (ח"ג פמ"ח) הובא ברמב"ן כאן "שלא ישחוט הבן בעיני האב").

(20) ואף שגם בדרך ההלכה לאחר שנטל את הבנים והחזירן לקן פטור מלשלח (חולין קמא, א) — הרי לאחר

איר קיום זאל אַנקומען שווער. למשל: ווען ער איז דעמאלט טרוד און פאַר-נומען מיט אַן אַנדער באַשעפטיקונג, פון וועלכע ס'איז אים שווער זיך אַפצורייסן און ליענען ק"ש.²²

יתרה מזו: באַ כמה מצות (כולל אויך שילוח הקן, לכאורה) קען דאָך זיין אַז מצד טרחא אַדער כבוד וכיו"ב זאל ער זיין "כובש עיניו כאלו אינו רואה" — וואָס די תורה דאַרף עס באַוואַרענען — מיט עטליכע פסוקים פריער.²³

מזו מען זאָגן אַז ביי שילוח הקן איז מען אין דער מצוה "שלח תשלח את האם" מחייב בלויז ווען "את הבנים תקח לך" — וכפשוטו של מק" — רא אַז טיבת החיוב פון "שלח" איז דער איסור "לא תקח האם על ה"בנים" ובמילא, בעת דער מענטש איז טרוד איז עפעס אַנדערש, אַדער — זקן ואינו לפי כבודו.²⁴ דאָן וועט ער זיך דאָך אויך ניט באַשעפטיקן מיט נעמען די "בנים" און ס'איז בכך ניטאָ דער ציווי "שלח תשלח את האם"; און אויב, ווידער, ער פאַרנעמט זיך מיט "את הבנים תקח לך", איז ער דאָך ניט טרוד אין אַנדערע זאָכן און ס'איז דעריבער אַ מצוה קלה צו מקיים זיין — אַז קיין שטערונג פון זייטיקע טרדות און אויך אַז חסרון כּיס.

און דעריבער האָט די תורה אויס-געקליבן צו זאָגן דעם שכר "למען ייטב לך וגו'" דוקא ביי מצות שילוח הקן, וואָרום ווען דאָס וואַלט געשטאַ-נען ביי אַן אַנדער מצוה וואַלט מען

איז — כנ"ל — חל דער חיוב פון "שלח תשלח את האם" בלויז אין מאָל, און דערפאַר זאָגט רש"י "שאינן בה חסרון כּיס".

ח. דערמיט וועט זיין פאַרשטאַנדיק אַז ביי מצות שילוח הקן איז קיינמאָל ניטאָ קיין נסיון: קיין שום חסרון כּיס איז דאָך ניטאָ דערביי כנ"ל; אויך²⁵ איז ביי איר געוויינלעך ניט פאַראַן קיין אַנדערע שוועריקייטן, וב-מילא קומט אויס, אַז דער קיום פון דער מצוה איז גרינגער ווי פון אַלע אַנדערע מצות.

ביי אַלע אַנדערע מצות איז שייך אַז זיי זאָלן אָפטמאָל זיין פאַרבונדן מיט שוועריקייטן, אַזוי ווי מצות ק"ש, וואָס הגם אַז ע"פ הרגיל איז זי נאָך גרינגער ווי שילוח הקן, דער-מיט וואָס זי איז נאָר בדיבור — פונדעסטוועגן קען געמאָלט זיין, אַז

שקיים "שלח גוי ואת הבנים תקח לך" נגמר כל המאורע וענין הפרשה. ואם אח"כ מחזיר הבנים לקן — ה"ז ענין חדש שאפשר ללמדו מדיני פרשתנו (ולכן זקור) קים לטעם דהוי מזומן — כבמפרשי המשנה, אבל אינו משנה מה שאירע לפני זה — שלא יחשב לחסרון כּיס.

(21) ומ"ש רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כּיס" (ולא "ואין בה כּו"), של זה יש לפרשו גם ש"שאינן בה חסרון כּיס" הוא (לא ענין נוסף כ"א) ביאור על "מצוה קלה", הוא לפי שמצוה שיש בה חסרון כּיס, גם כשאין בה מניעות אחרות, קשה לקיימה מצד הח"כ שבה.²⁶ אבל פשוט ש"שאינן בה חסרון כּיס" הוא רק פרט אחד ב"מצוה קלה", כי כ"כ מצות חמורות ישנן שאין בהן חסרון כּיס.

(*) אלא שח"מ הוזקק לפרש "שאינן בה חסרון כּיס" — כי הלשון "קלה" עצמו מורה רק על העדר הטרחא, ולכן מפרש שהכוונה "קלה" כאן הוא גם "שאינן בה חסרון כּיס".

(22) להעיר מפרש"י ויגש מו, כט בסופו.

(23) כב, א. וראה ג"כ פרש"י קדושים יט, לב.

(24) פרש"י משפטים כג, ה. ב"מ ל, א.

שכר: עיקר השכר (ווי רובם ככולם) פון די יעודים שבתורה — יעודים גשמיים) „סופך לבנות בית חדש“ און (מצוה) „גוררת מצוה“ — „תקיים מצות מעקה“.

און דער צווייטער סאָרט שכר [„גוררת מצוה“] איז דוקא באַ בית — ווייל מצות מעקה איז בדומה צו מצות שילוח הקן; ד.ה. אַז לויטן דרך הפשט, איז דער קיום פון איין מצוה גורר בלויז אַזאַ מצוה וועלכע איז ענגלעך: צו דער ערשטער אָפּגעטאַנענער מצוה, און דערפאַר ברענגט די מצוה שילוח הקן צו דער מצות מעקה, ווייל מצות מעקה איז גלייך צו מצות שילוח הקן דערמיט, וואָס (א) אויך אין דער מצוה צו בויען אַ מעקה איז אַ איד מחוייב דוקא ווען ער בויט אַ בית חדש פאַר זיך — גלייך צום חיוב פון שלח תשלח את האם, וואָס קומט דוקא בשעת „את הבנים תקח לך“; (ב) דער טעם פון מצות מעקה איז (ע"ד הפשט) צו פאַרהיטן פון אכזריות: „ולא תשים דמים בביתך“ — און אויך אין שילוח הקן, ע"פ

געקענט מיינען, אַז די תורה האָט ביי זיי צוגעזאָגט דעם שכר „למען ייטב לך והארבת ימים“ דערפאַר וואָס זייער קיום איז אָפּטמאַל פאַרבונדן מיט שוועריקייטן, ובמילא וואָלט מען פון זיי ניט געקענט אָפּלערנען אַז דער דאָזיקער שכר איז אויך פאַראַן ביי שילוח הקן, וויבאַלד ס'איז דאָרט קיינמאַל נישט אַט די שוועריקייט. דערפאַר ווערט „למען ייטב לך וגו'“ געזאָגט ביי שילוח הקן דוקא, ווייל פון דעם קען מען יע אָפּלערנען מיט אַ ק"ו, אויף אַלע אַנדערע מצות, כנ"ל.

ט. און דאָ זעט מען אויך ווי אַזוי דער פירוש פון רש"י עה"ת, לויט דרך הפשט, איז פאַרבונדן אויך מיטן חלק ההלכה שבתורה:

ס'איז דאָ אַ חקירה אין חוות יאיר: צי אין דער מצוה פון שלח תשלח את האם איז מען מחוייב דוקא אין פאַל ווען מ'נעמט צו די בנים, אָדער די מצוה איז חל יעדער מאָל ווען מ'טרעפט אַ קן צפור — אויך ווען מ'ווייל די בנים ניט צוגעמען.

זעט מען פון פרש"י דידן, אַז לויט לשון רש"י מצוה קלה (סתם), אָן קיינע הגבלות) און לויט תוכן פירושו איז מען מחוייב אין דער מצוה פון „שלח תשלח את האם“ נאָר דעמאָלט ווען „את הבנים תקח לך, כנ"ל ס"ח.

י. ע"פ הנ"ל י"ל, אַז דאָס וואָס רש"י איז ממשך ווייטער: „אם קיימת מצות שילוח הקן סופך לבנות בית חדש ותקיים מצות מעקה שמצוה גוררת מצוה“, מיינט ער צו זאָגן אַז באַ „בית חדש“ איז דאָ צוויי סאָרטן

(25) ס"ו סו (הובא בפתחי תשובה (ועוד) ליו"ד רסרצ"ב).

(26) ראה לעיל הערה 2.

(27) וע"ד בפרש"י בפרשתנו בענין עביר רה גוררת עבירה (כב, יד), ולהעיר ב"כ מפרש"י (כא, יא, כא, כב), וראה מדרש תנחומא כאן שכולל שני הענינים דגוררת יחד.

(28) כב, ח. אבל ע"ד ההלכה — ה"ז ציחי בפ"ע (ראה ספרי) ועפ"י מובן הא דמברכין על עשיית מעקה (רמב"ם הל' ברכות פ"א הי"ב, וכ"ה בשאלתות פ' עקב) אף שדברים שהם משום סכנה אין מברכין עליהם (רמב"ם שם ה"ד) ובמעקה אמרו „אחד הגב כו' וכן כל מכלול כו'“ (רמב"ם הל' רוצח פ"א הי"ד, שו"ע חו"מ סתכ"ז סע' יח, שו"ע אדה"ו הל' שמירת גו"נ ס"ג), ועפ"י מובן ב"כ שבנוגע לכל מכלול לא הובא המ"ע דמעקה (ראה שם).

סוגים פון מזון, לבוש און בית, איז די הכרחיות פון מזון אָ גרעסערע ווי פון לבוש, און דער הכרח פון לבוש איז מער ווי פון בית). לפי, האָט דאָך "כי תבנה בית חדש" גע- דאַרפט לכאורה שטיין נאָך "לא תז- רע כרמך גו' לא תלבש שעטנו גו'", וואָס דאָן וואָלטן די פרטי השכר גע-

נצרך תמיד להאדם, משא"כ מזון יכול לאכול לעתים רחוקים, כמבואר בסדור כ, ג; וכן מ"ש שם בנוגע לבית, והם יותר נצרכים לאדם גם מהלבושים" הוא כמו שמבאר שם "כי א"א לדור בלא בית אף רגע" [ויש לומר שהכוונה היא לענין ה' שלימות שבאדם שבא ע"י דירה דוקא, כמרז"ל** כל אדם שאין לו בית אינו אדם — ראה תו"ח ויקהל (תרכו, כ) ובכ"מ בדא"ח], אבל בנוגע לחיות וקיום האדם, המזון נצרך לו יותר מלבוש, והלבוש יותר מבית. וראה לקו"ת שם (צח, סע"ד).

(32) להעיר ממש"נ "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש ושכתי בשלום אל בית אבי" (ויצא כח, כ"ב).

(33) להעיר משופטים (כ, ה"ז), תבוא (כח, ל), סוטה (מד, א), רמב"ם הל' דעות (פ"ה, ה"א. ובני"ג שם) ואכ"מ.

בחורף בלי מלבוש כו' וכן בקיץ כו' א"צ לזה ללבושים נאים דוקא — יש לומר: ענין ההתחלקות הוא (בעיקר) מבחינת פנימי. ולכן, מכיון ש"הלבושים שרשם ל" מעלה הוא מבחי' כתר . . בחי' מקיף". פרטי הלבושים והחילוק שבין בגדים פשוטים לבגדים נאים איז בעצם ענין הלבושים (משא"כ המזון, מכיון ש"נמשך מבחי' מס' כ"ע", הרי "ריבוי התחלקות פרטי המאכלים" הם פרטים בענין המזון עצמו), ונמצא שהלבושים (שבבעצם ענין הלבוש, לא ישנו חילוק בין בגד אחד לשני) "נצרכים יותר לאדם" מהמזון.

(**) ראה יבמות סג, א: כל אדם שאין לו קרקע כו'. ובתוספות שם ד"ה שאין: קרקע לבנות עליו שידור בו, וכבר העירו מעירובין (ס"ב, א) דדירת עכו"ם לא שמה דירה. ולהעיר מס' בית האוצר (להגר"י ענגל) ח"א כלל יד,

דרך הפשט י, דריקט זיך אויס די פאַרמיידונג פון אכוריות.

ועפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, וואָס רש"י זאָגט ניט "ותקיים מצות לא תזרע כר" מך כלאים, לא תחרוש בשור ובחמור, לא תלבש שעטנו" — ווייל די מצות האָבן ניט אַט"די באַזונדערע ענלעכ- קייט צו מצות שילוח הקן. ובמילא בלייבט ביי זיי נאָר דער שכר "ותגיע לכרם ושדה ולבגדים נאים" (בדוגמת "סופך לבנות בית חדש").

און וויבאַלד אַז "ארבע כנפות" אין "כסותך" און ניט שלשה — איז ניטאָ אין דעם קיין שבח ושכר יי — מוז מען זאָגן (ע"ד הפשט) אַז דער פסוק (וכש"כ — "אשה" שלאחריו) האָבן שוין ניט קיין "סמיכות" ל- פרשת שילוח הקן.

יא. לויט פרש"י, וועט ווערן פאַר- שטאַנדיק אויך דער סדר הפסוקים: א "בית חדש" איז ניט פון אַזאָ סוג הכרחיות אין צרכי האדם ווי דאָס זיינען כרם ושדה און בגדים נאים (וכידוע יי, אַז אין די דריי

(29) ראה לעיל הערה 19.

(30) כי [נוסף למה שהשכר דבגדים נלמד כבר מ"לא תלבש גו'", ואין חידוש ב"ארבע כנפות כסותך גו'"] אין גוי בבגד של די כנפות יותר מבבגד של גי כנפות. משא"כ ב"לא תלבש גו' צמר ופשתים", שהם נאים להיותם מצמר או פשתים כדמוכח מבגדי כהונה שהם "לכבוד ול- תפארת" (וראה תנחומא כאן).

(31) המשך מים רבים תרלו בתחלתו (ע' ג"ד), וכ"ה גם במחוש. ולהעיר מאדא"ר קודם החטא.

ואין סתירה לזה מ"ש בלקו"ת ברכה צט, סע"א ואילך — כי הכוונה שם במ"ש שהמזון אינו מוכרח כ"כ ללבוש, הוא כמ' פורש שם להדיא "ואינם הכרחיים כ"כ במיני מטעמים כו' * [ונוסף לזה: לבוש

(*) ואף שגם בנוגע ללבושים, מה ש"א"א

"שלח" — לערנט מען דערפון אפ
ע"פ דרך ההלכה אז דאס מיינט
"אפילו מאה פעמים":

עשי' מצד עצמה איז במדידה
והגבלה. און אזוי איז עס אפילו
ווען די עשי' קומט מצד שכל
ומדות, וואס דאן ווערט עס געטאן
מיט חיות — ווייל אויך שכל און
מדות זיינען כחות מוגבלים. בשעת
אבער די עשי' קומט מצד רצון
ועאכו"כ ווען עס קומט מצד עצם
הנפש, ובדוגמא ווי דאס וואס א
מענטש טוט בכדי צו ראטעווען זיך
פון א סכנה ר"ל, איז וויבאלד אז
דער עצם הנפש איז דאך ניט מוגבל
— איז הגם אז די עשי' קומט דורך
דעם כח המעשה³⁵, ווירקט אבער דער
רצון אדער דער עצם הנפש אויך
אויפן כח המעשה, אז זיין פעולה זאל
זיין אן הגבלות³⁶.

און דאס איז דער טעם וואס א
ציווי בלשון מקור באדייט "אפילו
מאה פעמים":

סתם א ציווי איז פארבונדן בלויז
מיטן כח המעשה (ווארום דער אג'
זאג איז דאך — אז מען זאל טאן);
משא"כ א ציווי בלשון מקור מיינט,
אז אין דער עשי' דארף זיך ארויס-
זאגן דער "מקור", אז זי דארף
ארויסשטאמען פון רצון ועצם הנפש
וועלכע איז דער מקור פון אלע כחות.
און דעריבער איז עס "אפילו מאה
פעמים", ווייל מצד עצם הנפש פאלן
אָוועק אלע הגבלות³⁷.

(35) ראה ד"ה לולב וערבה תרס"ו (קריב
לתחלתו); שגם בהתגלות בחי' יחידה שבנפש
(כמו בעת שמחת בנו יחידו וכדומה), ה'
פעולות הם מכחות הגלויים, אלא שבכחות
הגלויים מתלבשים כחות הנעלמים. עיי"ש.
(36) ראה ד"ה ומעין תשי"פ. ובכ"מ.
(37) להעיר מב"י יו"ד סרצ"ב ד"ה שלחה:

ווען אויסגעשטעלט אין א פארשטאנ-
דיקן סדר: אז אלס שכר פון דער
מצוה וועט ער באקומען ניט בלויז
מוזן (כרם ושדה) און לבוש (בגדים
נאים), נאר אויך בית חדש. פארוואס-
זשע שטייט "כי תבנה בית חדש"
פריער פאר כרם ושדה ובגדים נאים?
לויט פרש"י איז עס אבער פאר-
שטאנדיק בפשטות: וויבאלד אז די
שייכות פון "כי תבנה בית חדש" צו
מצות שילוח הקן איז אויך מצד דער
מצוה פון "ועשית מעקה לגגך" —
משא"כ די שייכות פון די אנדערע
פסוקים איז בלויז וואס "תגיע לכרם
ושדה ולבגדים נאים" און ניט מצד
די מצות שבהם — מוז דאך דער
פסוק "כי תבנה בית חדש ועשית
מעקה לגגך" שטיין בסמיכות צו מצות
שילוח הקן³⁸.

יב. פון די ענינים פון "יינה של
תורה" אין פירוש רש"י דידן:

דער טעם הפנימי דערפון וואס
בעת א ציווי שטייט בלשון "מקור"
— אזוי ווי דער ציווי פון שילוח הקן
וואס איז געזאגט געווארן מיטן לשון

(34) עוד י"ל בכה"גל: שילוח האם —
היא מ"ע וגוררת מ"ע, משא"כ הציוויים
שלאחז הם לא תעשה. ועפ"ז מתורץ
מש"כ בתחומא רק "תזכה למצות ציצית".

ומה פרש"י משמיט גם "תזכה למצות
ציצית" אף שהיא מ"ע — הרי [נוסף על
הג"ל (בפנים סעי' ח')] שאינה בדומה כלל
לשילוח הקן שהרי יש בה טרחה וגם
חסרון כים (ראה פרש"י ס"פ שלח "חלון"
שמונה חוסין וה' קשרים)] כיון שה-
סמיכות דהפסוקים שלפניו לשילוח הקן
הוא בכולם בעיקר השכר (כני"ל בפנים
סעי' י') ובכרם ושדה ובגדים נאים רק
בזה ולא להמצות שבהם, אין מקום לומר
(בדרך הפשט) שלאחז שמונה ארבעה יעודים
בעיקר השכר וכו' יוסיף "גדילים תעשה
לך" היינו (רק) הענין דגוררת עוד מצוה.

עוררות איז ער גרייט צו מקיים זיין בלויז א „מצוה קלה שאין בה חסרון כיס“ — וואו ער איז ניט מפסיד אפילו א דבר מועט — כאיסר.

אבער וויבאלד אז די התעוררות הרצון ועצם הנשמה איז ארויסגעקור מען אין א פועל ממש, איז „מצוה גוררת מצוה“ און דער קיום פון מצות שילוח הקן, וואס איז א מצוה קלה, איז שוין גורר צום קיום פון מצות מעקה ביי וועלכער עס איז שוין יע דא א חסרון כיס.

יד. וי"ל אז דאס איז אויך דער טעם פנימי וואס „כי תבנה בית חדש“ שטייט פאר „לא תזרע כרמך כלאים גו' לא תחרוש גו' לא תלבש שעטנו גו'“ (אויך לויטן פירוש אז „מצוה גוררת מצוה“ מיינט — צו יעדערער פון אלע מצות):

אט די התעוררות הרצון ועצם הנשמה, וואס צום אנהויב דריקט זי זיך אויס אינעם קיום פון בלויז א „מצוה קלה“, איז אויך נאכדעם ווי זי איז „גורר“ ומעורר צו מקיים זיין אפילו מצות חמורות, זיינען דאס אַזעלכע מצות וועלכע זיינען אין דער בחינה פון „בית“, מקיף הרחוק, וואס איז פארבונדן מיט יחידה; און לאחרי זה וואס בחי' יחידה באַוויקט אים צו מקיים זיין די מצות וועלכע זיי נען פארבונדן מיט בחי' „בית“ אויך אפילו ווען ער האט דערביי א חסרון כיס — דאן הויבט זיך ביי אים אן דער סדר העבודה מלמטה למעלה: פריער „כרם ושדה“ — בחי' מזון, און דערנאך „בגדים נאים“ — בחי' לבוש (מקיף הקרוב).

טו. און דאס איז אויך פארבונדן מיטן ענין פון חדש אלול (וואס פרשת

יג. אבער פונדעסטוועגן, הגם „ש-לח“ איז א לשון „מקור“, מיינט עס ע"ד הפשט צו אַוועקשיקן בלויז אין מאל — ווייל אין תחלת העבודה (ווען מען האלט נאך אין דער דרגא פון פשט, פון א „בן חמש“), אפילו ווען עס ווערט נתעורר דער „מקור“, דער רצון ועצם הנשמה, ווערן נאך דערפון די כחות הגלויים ניט באַוויקט אין אן אופן אז אויך זיי זאלן זיין אן הגבלות: מצד התעוררות עצם הנשמה איז ער טאַקע מקיים מצות (ניט ווי פאר דער התעוררות, ווען ער האט כלל ניט געטראכט וועגן קיום המצות, און אדרבה: מען האט געדאַר פט באַוואַרענען „תועבת ה' אלקיך“ וואס רעדט זיך אין פריערדיקן פסוק³⁹ — פאר „כי יקרא קן צפור“⁴⁰). אבער זיין קיום המצות איז נאך גאר בהתחלה, ביז — אז מצד דער הת-

מפני שהוא מקור ונופל על המעט ועל ההרבה, וכנראה מיוסד בפי"מ בסוף חולין. ולהעיר מהחדוש בפי"מ שכותב „ואפילו אלף פעמים!“
(38) כב, ה.

(39) להעיר מהמבואר בדרושי כי יקרא קן צפור באוה"ת בפירוש „כי יקרא פרט למזומן“, שהיא התעוררות הבאה מלמעלה שלא מצד הכנות והזמנות האדם, ועפ"י תומתק השייכות שלח לשון מקור, וקיום „מצוה קלה“ ל„כי יקרא קן צפור“: מכיון שבחי' אתעדלע באה מלמעלה, שייכת היא לרצון ולעצם הנשמה — בחי' „מקור“ שלמעלה מכחות הגלויים והפנימיים; אבל לאיך גיטא: מצד זה גופא שאינה שייכת כ"כ לכחות הגלויים, היא מתבטאת בקיום מצוה קלה שאין בה חסרון כיס, ע"ד הידוע (לקו"ת תזריע כ, ב. ובכ"מ. וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' תתקלא) בענין איש מזריע תחלה יולדת נקבה, שנשים דעתן קלות. ולהעיר מאוה"ת צו ע' טו, ש„כיס“ הוא „ע"ד לקבל פרס“, בחי' האבה זוטא (נקבה) שנולדת מאיש מזריע תחלה“.

תצא לייענט מען אלע מאָל בחדש
אלול⁴⁰ :

די התעוררות התשובה פון חדש
אלול איז — בנוגע מכאן ולהבא —
(בעיקר) אַ הוזה כללית⁴¹, און דערי-
בער ווירקט זי מלכתחלה צו טאָן
בלוּיז אַ "מצוה קלה". אָבער וויבאַלד
אָז די התעוררות איז אין אַזאַ אופן
וואָס סוכ"ס ברענגט זי צום קיום
פון אַלע מצות — צוליב דעם אַליין,
דורך דער התעוררות אַליין — איז

מען שוין⁴² זוכה צו אַ כתיבה
וחתימה טובה, ווי דער פסוק זאָגט
אַז צוליב מצות שילוח הקן אַליין (נאָך
איידער זי ברענגט צום קיום פון
מצות מעקה) וועט זיין "יטב לך והא-
רכת ימים", וואָס לויט פשוטו של
מקרא — עולם המעשה — מיינט
דער "יטב לך והארכת ימים" פשוט
אין עולם-הזה⁴³, אָז עס וועט זיין
אַ שנה טובה ומתוקה אין אַלע פרטים,
בבני, חיי ומוזני, ובכולם — רויחי.

(משיחת ש"פ תצא תשכ"ז)

40) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב
(נעתק בלקו"ש ח"ה ע' 129 הערה 1).
ולהעיר גם מהידוע (רשימות הצ"צ לאיכה
ע' 20) (אוה"ת לנ"ך ח"ב ע' א'נט) בענין ובכחה את
אבי' ואת אמה ירח ימים, דקאי על חודש אלול.
41) ראה לעיל ע' 131.

42) להעיר שמר"ח אלול מרמזין באג-
רות שמעתיר עליו "להיות נכתב ונחתם
בספר חיים טובים" (מטה אפרים סתקפ"א
ס"ט מליקוטי מהרי"ל).

תצא ב

א. אין דער היינטיקער סדרה : ווערט גערעדט וועגן ענין הגט, וואס איז כורת אשה מבעלה און די תורה רופט אָן גט בשם „ספר כריתות“ — וואָס אין דעם געפינט מען צוויי קצוות הפוכים :

ב. די זעלבע צוויי קצוות געפינט מען אויך בשייכות מיט דער צאָל שורות פון א גט, און דאָס לערנט מען אָפּ פון די צוויי ווערטער „ספר כריתות“ צוזאַמען :

דערפון וואָס א גט ווערט גערופן „ספר כריתות“, קומט אַז נוהגין אַז אין אים זאָלן זיין צוועלף שורות, „כשיעור יב שיטין המפסיקין בין ארבעה חומשי ספר תורה“ * — דער שיעור פון (הפסק און) „כריתות“ וואָס איז דאָ אין א „ספר (תורה)“.

וואָס אויך אין דעם זעט מען ניט בלויז דעם ענין ההפסק והכריתות, נאָר אויך דעם ענין האחדות — וואָרומ די גאַנצע תורה (ובפרט די ד') ספרים הראשונים וואָס „משה מפי הגבורה אמר“ *) איז דאָך א תורה אחת.

ג. דער ענין פון „אחדות“ וואָס איז דאָ אין גט — כאַטש ענינו איז דאָך כריתות — דריקט זיך אויס אויך אין דער שייכות פון גירושין מיט קידושין :

דער ענין און תכלית פון קדושין

מצד אחד, דערפאַר וואָס ער איז א „ספר (כריתות)“ מוז דער גט זיין געשריבן : אין אַזא אופן וואָס זאָל ניט אַנטהאַלטן קיין שום תנאים וואָס לאָזן איבער א וועלכע ס'איז פאַר-בינדונג צווישן דעם בעל מיט דער אשה, וואָרום דער גט דאַרף זיין א „דבר הכורת בינו לבינה“ :

אַבער מאידך גיסא, פון דעם וואָס ער ווערט אָנגערופן „ספר“, לערנט מען אָפּ אַז א גט דאַרף האָבן שיר-טוט, און ער דאַרף זיין „ארכו יותר על רחבו“, אַזוי ווי א ספר תורה : — וואָס תורה איז דאָך ווי דער רמב"ם זאָגט — „בלשון ברורה ודרך קצרה“ * — „בס' הלכות שלו — משנה תורה : כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם * , מאַכן אחדות.

און נאָך מער : פון דעם וואָרט „ספר“ לערנט מען אַרויס אַז דער גאַנצ-

(1) כד, א ואילך.
(2) ראה גיטין פד, ב — שבהגט עצמו (היינו בה„ספר“) פוסלים גם תנאים כאלו שכשמתנה אותן בנתינת הגט אין פוסלין. ע"ש.

(3) שם כא, ב. ויש"ג. טושו"ע אה"ע סקמ"ג (ס"ב ואילך).

(4) טושו"ע שם סקמ"ה (סע' י. יג).
(5) הקדמת ס' היד בסופה.

(6) הל' חנוכה בסופן, וראה גיטין נט, ב. ולהעיר מספרי עה"פ (נשא ו, כו) וישם לך שלום „זה שלום תורה“.

(7) גיטין כ, ב.

(8) תוס' ריש מס' גיטין.

(9) מגילה לא, ב. וי"ל שזהו טעם ה' פנימי מה שאין חושבין ההפסק שבין במדבר למשנה תורה (ראה תוס' הנ"ל).